

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРАВНИЧОЇ СФЕРИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Зотова-Садило О. Ю.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов

Донецький державний університет внутрішніх справ

просп. Луніна, 89, Маріуполь, Донецька область, Україна

orcid.org/0000-0002-9474-016X

hjtzotova74@ukr.net

Ключові слова: *англійська для спеціальних цілей, професійне орієнтоване спілкування, комунікативні компетентності, соціальні ролі, інтегрований спецкурс.*

У статті представлений один зі шляхів формування професійного спілкування іноземною мовою майбутніх фахівців правничої сфери. Загальна глобалізація та розвиток суспільства ставить нові завдання до підготовки майбутніх спеціалістів. Один із критеріїв конкурентоспроможності на ринку праці сьогодні – це універсальність, гнучкість та різноплановість, зокрема, у сфері комунікації. «Рамкова програма ЄС щодо оновлених ключових компетентностей» (2018 р.) декларує нові рамкові стандарти; так, «спілкування іноземними мовами» трансформовано у «мовну компетентність». Останнє поняття, вочевидь, ширше за попереднє та включає в себе не лише грамотність і вміння висловити власну думку, а й соціокультурний складник. Таким чином, стає зрозумілим, що на заняттях із іноземної мови професійного спілкування викладач має синтезувати декілька дисциплін гуманітарного спрямування та інтегрувати їх у відповідні, заплановані навчальною програмою, тематичні модулі. Автор звертається до ретроспективного аналізу поняття «спілкування» та інших споріднених понять і феноменів з метою розбудови теоретичного фундаменту та подальшого обґрунтування програми спецкурсу «Технологія ділового спілкування студентів-правників». Результати ретроспективного аналізу доводять, що філософські і психологічні теорії спілкування та соціальної поведінки виступають фундаментом сучасних підходів до ефективного й порівняно швидкого оволодіння навичками ділового спілкування іноземною мовою. Зокрема, варто звернутися до ESP (англійська для спеціальних цілей) – підходу до вивчення іноземних мов, який широко застосовується в усьому світі для підготовки фахівців різних галузей. На прикладі авторського спецкурсу розглянуто можливості інтегрування філософських, психологічних і педагогічних теорій у практику викладання іноземної мови професійного спрямування.

SOCIAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF PREPARATION OF PROSPECTIVE LEGAL SPECIALISTS TO PROFESSIONAL COMMUNICATION IN FOREIGN LANGUAGE

Zotova-Sadylo O. Yu.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
Donetsk State University of Internal Affairs
Lunina ave., 89, Mariupol, Donetsk region, Ukraine
orcid.org/0000-0002-9474-016X
hjjzotova74@ukr.net*

Key words: *English for specific purposes, professional communication, communicative competitiveness, social roles, integrated special course.*

The article represents one of the ways to develop the professional communication in a foreign language of prospective legal professionals. General globalization and development of society sets new challenges for training of future specialists. One of the criteria of competitiveness in the labor market today is universality, flexibility and diversity, in particular in the field of communication. “EU Framework Program on Updated Key Competences” (2018) declares new framework standards, for example, “communication in foreign languages” has been transformed into “language competence”. The latter concept is obviously broader and deeper than the previous one. It includes not only literacy and the ability to express one’s own opinion but also a socio-cultural component. Thus, it becomes clear that in professional foreign language classes the teacher must synthesize several humanitarian disciplines and integrate them into relevant thematic modules planned by the curriculum. The author turns to a retrospective analysis of communication and other similar phenomena in order to develop the theoretical basis of the special course program “Technology of Professional Communication for Law University Students”. The results of the retrospective analysis prove that philosophical and psychological theories of communication and social behavior can become the foundation of modern approaches to effective and relatively fast mastering of business communication skills in a foreign language. In particular, you should refer to ESP (English for Special Purposes) approach to teaching foreign languages which is widely used around the world to train specialists in various fields. The scope of integration of philosophical and psychological theories into practice of teaching a foreign language for professional purposes is considered on the example of the author’s special course.

Постановка проблеми. Людина за своєю сутністю – істота соціальна. Зважаючи на це, сучасне суспільство будь-якої країни ставить перед освітою нові завдання – навчити молоде покоління оптимально спілкуватися. Це необхідно не лише певній особистості, а й суспільству загалом, яке неухильно рухається до євро- і світової інтеграції народів, націй, людства. Суцільна глобалізація веде за собою «... становлення планетарного комунікативного простору, який суттєво впливає на всі твірні життя суспільства, окремого індивіда, на склад культури, науки, освіти», – відзначає академік В.Г. Кремень [5, с. 6]. Саме ці принципи зафіксовані й у «Рамковій програмі ЄС щодо оновлених ключових компетентностей» (2018 р.). Ключові компетентності також глобалізувалися, стали

більш місткими, порівняно з попереднім документом 2005 р.; так, компетентність «спілкування рідною мовою» трансформована у «грамотність», а «спілкування іноземними мовами» зараз звучить як «мовна компетентність». Вочевидь, мовна компетентність є значно ширшим поняттям і включає в себе не лише володіння лексикою, граматиною та синтаксисом, а також компоненти соціалізації, «... вміння розуміти розмовні повідомлення, ініціювати, підтримувати та завершувати бесіди», компоненти міжкультурної комунікації, «... цінуння культурної різноманітності, інтерес до різних мов і міжкультурного спілкування» [14]. В європейському просторі, зокрема в Україні, існує соціальний запит на фахівців, в тому числі і правників, які мають високий рівень сформованості профе-

сійного спілкування іноземними мовами. В цьому контексті дослідження проблеми вважаємо за доцільне розглянути спілкування як наукову категорію. Звернемося до витоків цієї проблеми та супровідних явищ і понять.

Мета статті – розглянути концептуальні ідеї формування професійного спілкування майбутніх фахівців правової галузі та запропонувати авторське бачення розв’язання проблеми.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо основні доктрини щодо спілкування сучасної філософії соціуму. Аналіз першоджерел (праці Л. Вітгенштейна, В.О. Лекторського, В.Є. Кемерова, В.Б. Губіна [6; 4; 3]) показав, що вони розглядають спілкування як вид діяльності. Так, В.Б. Губін переконаний, що «...знання про предмет... може бути отримано тільки в діяльності з ним» [3, с. 173]. Діяльність, на думку В.Є. Кемерова, виступає як тривимірний процес, що включає в себе ставлення людини до предмета, іншої людини (людей, суспільства) та до самої себе [4]. Вчений зазначає, що ці три компоненти взаємопов’язані, а кожен із них певним чином переплітається з іншим. Їх співіснування уможливорює здатність людини до інтеракції та спілкування. Визначальним є факт, що, як заявляють філософи, саме в процесі спілкування людина набула здатності діяти «...як людина» [4, с. 11]. На наш погляд, наведена діяльнісна концепція спілкування В.Є. Кемерова є підґрунтям для дослідження проблеми професійного спілкування як діяльнісної взаємодії індивідів.

На думку вищезгаданих філософів, індивідуальний розвиток людини, становлення її як особистості можливі за умови участі у відтворенні соціальних зв’язків та культури. Оскільки людина – це істота соціальна, саме спілкування акумулює та інтегрує культуру й соціальний досвід попередніх поколінь. Стає все більш очевидним, що сучасна соціальна спільнота утворюється з інтеграції елементів соціальних множин, різних країн та регіональних систем у процесі обопільно необхідного діалогу чи полілогу самобутніх культур [4]. У цьому руслі спілкування виходить за межі особистісного утворення, бо трансформуються його мета й завдання в аспекті об’єднання інтересів соціальних спільнот і культур та нівелювання відмінностей для запобігання можливим конфліктам. Отже, на думку сучасних філософів, спілкування має сприяти вирішенню загальнолюдських, глобальних проблем, з чим важко не погодитися. Більше того, Л. Вітгенштейн вважає, що пізнати іншу людину чи передбачити її дії неможливо, проте отримати знання про іншу особу цілком можливо «...в процесі практичної комунікації, в результаті якої встановлюються... узгодженість дій та взаєморозуміння» (за В.О. Лекторським)

[6, с. 25]. На думку науковця, останнє є основою спілкування. Вважаємо, що фахівцю правової сфери надзвичайно важливо бути підготовленим і здатним до налагодження довірчих відносин (від англ. *rapport*) зі свідками, постраждалими, підозрюваними, підзахисними тощо.

Збагачує науку новими ідеями М.М. Бахтін, який основою спілкування вважає мовленнєві жанри, тобто «...певні, порівняно стійкі тематичні й композиційні стилістичні типи висловлювань» [2, с. 241]. На думку вченого, вони визначаються сферою діяльності особистості в конкретний момент. Розроблена М.М. Бахтіним діалогова концепція спілкування ґрунтується на уявленні про те, що діалог – це основа взаєморозуміння між людьми, основа всіх мовленнєвих жанрів. Для нашого дослідження це положення досить значуще, оскільки ми переконані, що майбутній фахівець у галузі права має навчитися вправно вести діалог із постраждалими, підозрюваними, керівництвом, підлеглими тощо. І завдання викладача – забезпечити майбутнього юриста теоретичними знаннями та практичними навичками, які виступатимуть інструментарієм розбудови успішної моделі спілкування та встановлення довіри між сторонами спілкування.

Обґрунтовуючи свої погляди на основі діалогічної теорії М.М. Бахтіна, І.В. Пешков розробив власний метод риторики, фундаментом якого є «...моделювання тієї чи іншої ситуації спілкування» [12, с. 8]. Застосування цього методу дає змогу розпізнавати дії учасників спілкування: ритуальні («звичайні, прийняті в конкретному соціумі») чи незвичайні для соціуму («євристично-ігрові») [12, с. 11]. Як відомо, ділове спілкування традиційно пов’язують із ритуалом. Згідно з І.В. Пешковим ритуал – це поняття, «...віднесені до колективних, суспільно оцінених дій, що мають певний, закріплений традицією інваріант» [12, с. 11]. Вважаємо, що така філософська концепція спілкування прийнятна також для дослідження проблеми професійного спілкування працівників правоохоронних структур.

Можна зробити висновок, що філософський підхід вчених ХХ ст. до вивчення проблеми спілкування стає методологічною основою для дослідження цього феномена іншими гуманітарними науками: соціальною психологією, етикою, естетикою, логікою, педагогікою, конфліктологією тощо.

Варто звернути увагу на підхід психологів до розуміння поняття *спілкування*. Наприклад:

- спілкування виступає елементом діяльності, одночасно залишаючись її умовою (О.М. Леонтьєв, О.Р. Лурія, І.М. Цимбалюк) [7; 9; 17];
- спілкування, а саме знак та мовлення, що здійснюється завдяки йому, трактується як один

із видів діяльності (О.О. Леонтьєв) або як компонент індивідуальної діяльності (К.К. Платонов, Г.Г. Голубєв) [8; 13];

– спілкування є взаємодією суб'єктів (В.А. Семиченко) [15].

Окрім того, традиційно спілкування розглядають в контексті практичної взаємодії людей, наприклад співпраці, колективної гри, навчання і виховання. Слід зазначити, що необачно відкидати ту чи іншу точку зору вчених. Варто ретельно проаналізувати й усвідомити її сутність, щоб визначитись у власній позиції. Взаємодія – багаторівневе наукове поняття, тому існують різні підходи до її розуміння, що не заперечує саму сутність феномена спілкування. У кожному трактуванні є раціональне зерно, але нам найбільше імпонує положення про те, що спілкування є взаємодією суб'єктів [15]. Щодо правників, то можна стверджувати, що в процесі спілкування фахівця з клієнтом, свідком, підозрюваним чи постраждалим відбувається реальна взаємодія за допомогою вербальних і невербальних засобів спілкування.

Звернемося до наукових досліджень в аспекті безпосередньо професійного спілкування, яке здійснюється у процесі взаємодії. Психолог і соціолог Дж. Хоманс в межах біхевіористських уявлень про людину розробив так звану теорію діадичної взаємодії, сутність якої полягає в тому, що вона являє собою обмін, перш за все, поведінковими реакціями на фоні певної соціальної ситуації. Взаємодія тим ефективніша, чим довше вона буде тривати, чим більший «зиск» отримує кожен із учасників спілкування [20]. Саме за корисністю співрозмовники оцінюють один одного. Під корисністю слід розуміти задоволення соціальних потреб особи: ролі, статусу, іміджу, репутації [20]. У реальному житті правники повсякчас вступають в процес ділового спілкування: на місці злочину, в поліцейській дільниці, суді. Кожен з учасників спілкування виконує чітко визначену соціальну роль, що зумовлена суспільно-ухваленими правилами. На нашу думку, таке спілкування і є діловим у широкому розумінні цього слова.

Дещо інший підхід до проблеми взаємодії пропонує автор теорії мотивів соціальної поведінки У. Шутс [22]. Вчений, вивчаючи соціальну мотивацію, виокремлює три міжособистісні потреби, що лежать в основі соціальної поведінки: приєднання, контроль, відкритість. З огляду на це психолог розробив моделі поведінки, котрі зумовлюють успішну/неуспішну взаємодію індивідів в особистісних і професійних стосунках. Особистість, яка обирає правильну стратегію поведінки, чітко бачить перед собою мету й здатна обрати доцільні засоби її досягнення. Водночас вона виявляє вправність у творчому використанні набутих знань і вмінь для оптимального розв'язання

завдань професійної діяльності. Для цього необхідний адекватний вимогам суспільства рівень професійної компетентності. Запропонована У. Шутсом теорія уможливує дослідження проблеми формування ділового спілкування як елемента професійної готовності майбутніх фахівців. Саме за цим напрямом можлива підготовка студентів-правників у системі гуманітарної освіти.

Продемонструємо насамперед тенденції наукових досліджень проблеми у вітчизняній педагогіці. О.П. Макарова декларує успішне формування навичок професійного спілкування поліцейських за допомогою тренінгових груп. На думку вченої, «...навчання співробітників поліції, яке відбувається у тренінгових групах, настановує на зміну життєвої позиції, установок, сприяє розвитку самосвідомості, підвищенню комунікативної компетенції» [10, с. 10]. Основні форми роботи, які виявились ефективними в процесі комунікативного тренінгу, – це групові дискусії та рольові ігри. О.П. Макарова розглядає групову дискусію як базовий метод засвоєння навичок спілкування, який уможливує обмін інформацією, розуміння позиції іншої сторони та розгляд проблеми з різних боків. Цей метод дозволяє учасникам імпровізувати, діяти поза межами передбачуваного й обирати певну поведінку [10]. Обізнаність учасників тренінгу в теорії мотивів соціальної поведінки У. Шутса, зокрема, дозволить їм обрати відповідну модель спілкування, яка відповідає професійно зорієнтованій ситуації.

В контексті сучасних глобалізаційних процесів вважаємо за необхідне звернутися до навичок спілкування іноземною мовою. Концепція розвитку англійської мови в університетах чітко формує основні положення щодо створення живих стимулів для університетів і студентів з метою підтримки рівня англійської мови B2 у студентів під час магістратури [11]. Зокрема, пропонується:

– запровадити оцінювання англійської мови як компонента єдиного державного кваліфікаційного іспиту (ЄДКІ) для більшості спеціальностей у режимі «склав/не склав»;

– для спеціальностей, для яких не передбачений ЄДКІ, рекомендувати університетам проводити оцінювання володіння англійською мовою під час атестації магістрів тощо [11].

Більше того, Концепція рекомендує вищим навчальним закладам внести оцінювання якості викладання англійської мови окремим пунктом у свої системи внутрішнього забезпечення якості освіти закладу, а НАЗЯВО – зробити цей критерій обов'язковою частиною зовнішньої системи забезпечення якості [11].

Однак наразі рівень володіння англійською мовою в Україні є далеким від достатнього. Порівняно з іншими європейськими країнами,

за версією компанії EF (Education First), Україна займає 49 місце зі 100 країн-учасників рейтингу з індексом, який відповідає приблизно B1, згідно з Загальноєвропейською шкалою мовної компетенції (CEFR) (2019 р.) [21]. Згідно з даними Британської Ради в Україні у 2017 р. лише 7% населення були готові вільно спілкуватися англійською (2017 р.) [20].

Однією з причин такого стану речей є зазначена суперечність: з одного боку, очевидною є державна політика із вдосконалення володіння навичками спілкування іноземною мовою, а з іншого, реальний розподіл навчальних кредитів у нелінгвістичних університетах. Одна пара на тиждень, а подекуди одне заняття на два тижні навряд чи мотивують студентів до системного вивчення предмета та досягнення рівня B2. Попри постійну критику науковців і викладачів-практиків, ситуація залишається незмінною. Проте сучасний ринок праці засвідчує, що роботодавець зацікавлений у фахівцях, які володіють іноземними мовами на високому рівні. Одним зі шляхів розв'язання цього конфлікту ми вважаємо розробку курсів англійської мови для спеціальних цілей (English for Specific Purposes, ESP), які дають можливість викладачеві самостійно обирати стратегію, визначатися з методами і формами навчання та відповідають державній стратегії швидкого удосконалення володіння іноземними мовами, навичками професійного спілкування та набуття мовної компетенції у певному професійному полі, попри обмеження в часі.

Британський лінгвіст, один із основоположників ESP-підходу до вивчення мови, К. Хайленд стверджує, що практика наведеного методу полягає в тому, щоб мовну активність реалізувати у поєднанні когнітивного, культурного та соціального контексту таким чином, щоб мова і відповідна діяльність чітко відповідали цілям та рівню володіння мовою учасників процесу. Вся навчальна активність ефективна лише за умови специфічного прагматичного контексту поєднання певного лінгвістичного коду та соціальної поведінки, яка своєю чергою набуває конкретного значення у практичному дискурсі. Таким чином, ми допомагаємо студентам з'ясувати цінність та значущість певних текстових форм комунікативних цілей визначених соціальних груп. Е. Джонс (1997 р.) називає цей підхід до викладання «socioliterate» (соціально-грамотним) і зазначає, що він мотивує студента усвідомити єдність форм, цілей та ролей учасників у специфічному соціальному контексті [18]. Вважаємо, що є підстави стверджувати: ESP-підхід до викладання іноземних мов певним чином ґрунтується на теорії мотивів соціальної поведінки У. Шутса.

Г.М. Сорокіна та Н.В. Краснова є фахівцями з навчання майбутніх правників правової сфери спілкування саме іноземною мовою. Вони стверджують, що «...курс іноземної мови у вищих навчальних закладах МВС носить комунікативно-прагматичний та професійно-орієнтований характер і має на меті не тільки опанування майбутніми співробітниками правоохоронних органів навичок спілкування іноземною мовою, а й підвищення їхньої професійної компетентності. Іноземна мова має набір методичних засобів, які сприяють формуванню вмінь і навичок, необхідних поліцейському в його професійній діяльності. Це аналітико-синтетичні навички, логічні висновки на основі індукції і дедукції, здатність до моделювання та прогнозування [16, с. 271]. І хоча Г.М. Сорокіна, Н.В. Краснова не послуговуються терміном ESP, заявлений ними підхід до викладання іноземної мови відповідає основним принципам зазначеної методики.

Розглянемо, як можна практично реалізувати ESP-підхід на прикладі теми «Technique of Oral and Written Professional Communication» (Техніка усного та письмового професійного спілкування), що представлена у спецкурсі «Технологія ділового спілкування студентів-правників» (<https://mia.dli.donetsk.ua/md/mod/quiz/attempt.php?attempt=34&cmid=18114>) на платформі MOODLE. Курс був апробований упродовж 2020–2021 н. р. курсантами Донецького державного університету внутрішніх справ. Як правило, кожна тема розпочинається з ознайомлення з практичними цілями, яких курсанти мають досягти (Learning Outcomes):

- надавати усну інформацію туристам;
- співпрацювати з англomовними порушниками правил дорожнього руху та громадського порядку;
- складати приписи щодо порушень;
- обирати та аналізувати зміст оголошень про вакансії;
- писати відповідне резюме.

На прикладі зазначеної теми завдання розроблене за моделлю збагаченого віртуального навчання. Так, опрацювання лексичного матеріалу відбувається в аудиторії, а завдання з його активізації курсанти виконують онлайн. Лексичні одиниці та синтаксичні конструкції добираються згідно з практичною доцільністю, наприклад, курсантам пропонується доповнити речення, які стосуються потенційно можливих звернень англomовних туристів до поліції («Допоможіть! У мене зникли паспорт та гаманець» чи «Офіцере! Я загубився. Допоможіть знайти мій готель» тощо). Окрім того, тематичний модуль містить відеоматеріал, опрацьовуючи який, курсанти аналізують інформацію, обговорюють всі моменти, що викли-

кають складнощі, з викладачем. На наступному етапі інтерактивне навчальне відео опрацьовується самостійно, на певному відрізку відео зупиняється, з'являється запитання чи завдання для перевірки розуміння та засвоєння змісту тематичного сюжету.

Завдання з підготовки резюме також має практичну спрямованість: курсанти вивчають матеріали сайту, який пропонує працевлаштування (робітничу практику) за відповідними спеціальностями (посилання на сайти подається). Курсанти знайомляться з описом пропонованої вакансії, основними функціями та вимогами до претендентів. Далі студенти мають написати CV та супроводжувальний лист (зразки відповідних ділових паперів додаються). Після написання і перевірки ділових паперів викладачем курсанти мають змогу викласти резюме для спільного обговорення та оцінки його конкурентоспроможності.

Висновки. Експериментально доведено, що спецкурс «Технологія ділового спілкування студентів-правників» сприяє набуттю студентами достатнього рівня ділового спілкування іноземною мовою. Головною його особливістю є практична спрямованість та інтегрований характер, зумовлені необхідністю додержуватися основних принципів навчання іноземної мови для спеціальних цілей та потребою поєднання різних дисциплін гуманітарного циклу, а саме: психології, конфліктології, філософії, з метою успішного формування навичок професійного спілкування майбутніх фахівців правничої сфери. Цей спецкурс презентує якісно новий рівень організації навчального процесу, який уможливило оволодіння синтезованими теоретичними знаннями, практичними вміннями і навичками в аспекті ділового спілкування іноземною мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Г.М. Социальная психология : учебник. 3-е издание. Москва : Наука, 1994. 228 с.
2. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. Москва : Книга по Требованию, 2013. 444 с.
3. Губин В.Б. О роли деятельности в формировании модели реальности. *Вопросы философии*. 1997. № 8. С. 166–174.
4. Кемеров В.Е. Введение в социальную философию : учебник для вузов. Москва : Академический проект, 2001. 314 с.
5. Кремень В.Г. Трансформації в освітньому просторі сучасної цивілізації. *Педагогіка і психологія*. 2008. № 2 (59). С. 5–14.
6. Лекторский В.А. Л. Витгенштейн и некоторые традиции отечественной мысли. *Вопросы философии*. 1998. № 5. С. 23–28.
7. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения : в 2 т. Москва : Педагогика, 1983. Т. 2. 316 с.
8. Леонтьев А.А. Деятельный ум (Деятельность, Знак, Личность) Москва : Смысл, 2001. 392 с.
9. Лурия А.Р. Язык и сознание : монография. Москва : Издательство Московского университета, 1979. 320 с.
10. Макарова О.П. Формування професійного спілкування поліцейських на етапі фахової підготовки. *Харківський національний університет внутрішніх справ*. 2019. № 2. Т. 2.
11. МОН створило Концепцію розвитку англійської в університетах: рівень В1 – обов'язкова умова вступу, В2 – випуску, викладання профільних дисциплін іноземною та «мовні скринінги» / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-koncepciyu-rozvitku-anglijskoj-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi> (дата звернення: 3.10.2021).
12. Пешков И.В. М.М. Бахтин: от философии поступка к риторике поступка. Москва : Лабиринт, 1996. 176 с.
13. Платонов К.К. Психология : учебное пособие / К.К. Платонов, Г.Г. Голубев. Москва : Высшая школа, 1977. 246 с.
14. Розділ 1. Нова парадигма освіти у глобальному світі. Ключові компетентності для навчання впродовж життя. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53> (дата звернення: 3.10.2021).
15. Семиченко В.А. Психология деятельности : учебное пособие. Киев : Издатель Эшке А.Н., 2002. 248 с.
16. Сорокіна Г.М., Краснова Н.В. Розвиток комунікативних здібностей майбутніх правоохоронців у процесі вивчення іноземної мови. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти і патріотичного виховання персоналу системи МВС України*. Харків, 2019. С. 270–272.
17. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування. Київ : Професіонал, 2004. 300 с.
18. Hyland, K. (2000) *Developments in English for specific purposes: A multi-disciplinary approach*; Tony Dudley-Evans and Maggie-Jo St John. Cambridge, Cambridge University Press, 1998. 301 pp. English for Specific Purposes, 19 (3), 297–300. DOI: 10.1016/s0889-4906(99)00026-5.
19. Homans, G.C., Hamblin, R.L., Kunkel, J.H. (1977) *Behavioral theory in sociology: Essays in honor of George C. Homans*. Transaction Books.
20. Keryk, O. (2017) In Ukraine Massive Campaign of Foreign Languages Learning Started. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2299136-v-ukraini-startue-masova-kampania-vivcenna-inozemnih-mov.html.

21. Україна стала 49-ю зі 100 країн за рівнем володіння англійською мовою. 2019. URL: https://lb.ua/society/2019/11/08/441727_ukraina_stala_49y_100_stran.html.
22. Schutz, W.C. (1971) Here comes everybody. Row, Publishers.

REFERENCES

1. Andreeva, H.M. (1994) Sotsyalnaia psikhohohyia : uchebnyk [Social Psychology: textbook]. 3^d edition. Moskva : Nauka. (in Russian)
2. Bakhtyn, M.M. (2013) Estetyka slovesnogo tvorchestva [Aesthetics of Verbal Creativity]. Moskva : Knyha po Trebovaniyu. (in Russian)
3. Hubyn, V.B. (1997) O roly deiatelnosti v formirovaniy modeli realnosti [Role of Activity in Formation of Reality Model]. *Problems of Philosophy*, no. 8, pp. 166–174.
4. Kemerov, V.E. (2001) Vvedeniye v sotsyalnuiu fylosofyiu [Introduction to Social Philosophy]: textbook for higher educational establishments. Publishing House : Academic Project. (in Russian)
5. Kremen, V.H. (2008) Transformatsii v osvithnomu prostori suchasnoi tsyvilizatsii [Transformations in Education of Modern Civilization]. *Pedagogy and Psychology*, no. 2 (59), pp. 5–14. (In Ukrainian)
6. Lektorskiy, V.A. (1998) L. Vythenshtein i nekotore tradytsyy otechestvennoi misly [Vythenshtein and some Traditions of National Thought]. *Problems of Philosophy*, no. 25, pp. 23–28. (in Russian)
7. Leontev, A.N. (1983) Yzbrannyye psikhohohycheskiye proyzedeniya [Selected Psychological Works], vol. 2. Moskva : Pedagogica. (in Russian)
8. Leontev, A.N. (2001) Deyatelnyiy Um: Deyatelnost, Znak, Lichnost). [Active mind: Activity, Sign, Personality]. Moscow : Smysl. (in Russian)
9. Luriya, A.R. (1979) Yazyik i soznanie : monografiya [Language and Conscientiousness: monography]. Moscow : Moscow University press. (in Russian)
10. Makarova, O.P. (2019) Formuvannia profesiinoho spilkuvaniya politseyskykh na etapi fakhovoi pidhotovky. *Kharkiv National University of Internal Affairs*, vol. 2, no. 2. (in Ukrainian)
11. MON stvorylo Kontseptsiiu rozvytku anhliiskoi v universytetakh: riven B1 – oboviazkova umova vstupu, B2 – vypusku, vykladannia profilnykh dystsyplin inozemnoiu ta “movni skryninhy” (2021) [MES has created Conception of English Language Development in Universities: Level B1 is an Obligatory Condition of Entering, B2 – of Graduating, Teaching of Special Disciplines in English and “Language Screenings”]. *Ministry of Education and Science of Ukraine*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptciyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi>.
12. Peshkov I.V. (1996) M.M. Bahtin: ot filosofii postupka k ritorike postupka [From Philosophy of Act to Rhetoric of Act]. Moscow : Labirint. (in Russian)
13. Platonov K.K., Golubev G.G. (1977) Psihohohyia : uchebnoe posobie [Psychology: textbook]. Moscow : Vysshaia Shkola. (in Russian)
14. Nova paradyhma osvity u hlobalnomu sviti indykatsiia. Kliuchovi kompetentnosti dlia navchannia protiahom zhyttia (Rozdil 1). (2021) [New Educational Paradigm in Global World. Key Competencies for Long-Life Studying. Part 1]. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>.
15. Semychenko V.A. (2002) Psihohohyia deyatelnosti : ucheb. posobie [Psychology of Activity: textbook]. Kyiv : Eshke Press. (in Ukrainian)
16. Sorokina H.M., Krasnova N.V. (2019) Rozvytok komunikatyvnykh zdibnosti maibutnikh pravookhorontsiv u protsesi vyvchennia inozemnoi movy [Development of Communication Skills of Prospective Law Enforcement Officers via Foreign Language Studying]. *Psychological and Pedagogical Problems of Professional Training and Patriotic Education of MIA of Ukraine Staff*. Kharkiv, pp. 270–272. (in Ukrainian)
17. Tsymbaliuk I.M. (2004) Psihohohyia spilkuvaniya [Psychology of Communication]. Kyiv : Professional. (in Ukrainian)
18. Hyland, K. (2000) Developments in English for specific purposes: A multi-disciplinary approach; Tony Dudley-Evans and Maggie-Jo St John. Cambridge, Cambridge University Press, 1998, 301 pp. English for Specific Purposes, 19 (3), 297–300. DOI: 10.1016/s0889-4906(99)00026-5.
19. Homans, G.C., Hamblin, R.L., Kunkel, J.H. (1977). Behavioral theory in sociology: Essays in honor of George C. Homans. London : Transaction Books.
20. Keryk, O. (2017) In Ukraine Massive Campaign of Foreign Languages Learning Started. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2299136-v-ukraini-startue-masova-kampania-vivcenna-inozemnih-mov.html.
21. Ukraina stala 49-yu zi 100 krain za rivnem volodinnia anhliiskoiu movoiu (2019) [Ukraine is the 19-th among 100 countries in the Rate of English Language Fluency]. URL: https://lb.ua/society/2019/11/08/441727_ukraina_stala_49y_100_stran.html.
22. Schutz, W.C. (1971) Here comes everybody. Row, Publishers.